

Nr 55.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition (nr 216) angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 21 oktober 1949 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 216, har Kungl. Maj:t under åberopande av ett bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen

1) att godkänna de riktlinjer för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under regleringsåret 1949/50, som närmare angivits i propositionen, samt

2) att å tilläggsstat I för budgetåret 1949/50 under nionde huvudtiteln till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anvisa ett reservationsanslag av 66 000 000 kronor.

I samband med propositionen har utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 343 av herr *Heiding m. fl.* samt II: 439 av herrar *Rubbestad* och *Werner*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 216 måtte besluta giva Kungl. Maj:t bemyndigande att ersätta jordbruket de av devalveringen utav den svenska valutan orsakade kostnadsstegringarna på jordbruksförnödenheter. Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionerna, får utskottet hänvisa till dessa.

Behandlingen av prisregleringsfrågan våren 1949.

För att läggas till grund för prisavvägningen å jordbrukets produkter under regleringsåret 1949/50 upprättades våren 1949 i sedvanlig ordning av den s. k. LK-delegationen en prognos angående jordbrukets inkomster och utgifter under sagda regleringsår, vilken prognos därefter granskades av livsmedelskommissionen och dess råd. Prognosen avsåg att belysa inkomst- och kostnadsläget under det kommande produktionsåret under förutsättning av normala väderleksförhållanden, oförändrade löner och räntesatser samt oförändrade priser på jordbrukets produkter och förnödenheter utom i de fall, där vid kalkylens upprättande prisförändringar med hänsyn till marknadsläget kunnat förutses med en viss grad av säkerhet.

Enligt denna prognos förelåg — om man antog att de för regleringsåret 1948/49 beräknade pristilläggen skulle bibehållas — ett inkomstunderskott av 47,4 miljoner kronor, därest räntekostnadsposten beräknades helt enligt dittills tillämpade grunder, samt 114,6 — alternativt 116,4 — miljoner kro-

nor, därest räntekostnadsposten beräknades med hänsynstagande till den fördyring, som inträtt efter basåret 1938/39.

Efter överläggningar mellan å ena sidan representanter för regeringen samt å andra sidan delegerade från styrelserna för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk meddelade Kungl. Maj:t den 22 april 1949 beslut rörande regleringen av priserna på jordbrukets produkter. Kungl. Maj:t förklarade Sig däri till en början vilja senare, sedan statens livsmedelskommission efter anmaning av Kungl. Maj:t avgivit förslag där- om, meddela beslut angående prissättningen å mjölk och mejeriprodukter för regleringsåret 1949/50. I avbidan därpå förutsattes, att dittills gällande grunder för den stalliga prisregleringen å mjölk och mejeriprodukter tills vidare skulle tillämpas i stort sett oförändrade och att pristillägg skulle utgå enligt i huvudsak dittills gällande grunder. Vad angår övriga jordbruksprodukter innebar beslutet, att genomsnittspriserna å brödsäd skulle vara desamma som de, vilka gällt under regleringsåret 1948/49, ävensom att jämväl priset å fabrikspotatis skulle vara oförändrat. I fråga om ägg- priset godkände Kungl. Maj:t ett förslag av livsmedelskommissionen, att producentpriset borde få fritt svänga mellan ett bottenpris av två kronor per kilogram och ett högsta pris av tre kronor per kilogram. Beträffande priserna å kött och fläsk ifrågasattes någon ändring i den dittillsvarande genomsnittliga prisnivån ej för det dåvarande. Pristillägg för slaktprodukter avsågs skola utgå med ungefärligen samma belopp som de, vilka beräk- nats för sagda ändamål för regleringsåret 1948/49.

Samma dag avlät Kungl. Maj:t till riksdagen proposition (nr 212) an- gående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område för regle- ringsåret 1949/50. I propositionen föreslog Kungl. Maj:t bland annat, att riksdagen skulle dels medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgär- der för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överens- stämmelse med de riktlinjer, som angivits i propositionen, dels å riksstaten för budgetåret 1949/50 under nionde huvudtiteln anvisa till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 103 miljoner kro- nor samt till kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 20 miljoner kronor. Vidare uttalades, att definitivt beslut i jordbrukets prisregleringsfrågor för regleringsåret 1949/50 icke torde kunna meddelas, förrän skörderesultatet vore åtminstone i huvudsak känt. Kalkylen borde därför omräknas i augusti eller senare, så snart skörderesultatet kunde överblickas, och resultatet av omräkningen borde läggas till grund för det definitiva beslutet. Det förutsattes, att jord- bruket genom sina organisationer skulle få tillfälle till överläggningar i prisfrågan ävensom att frågan därefter komme att underställas riksdagen så snart ske kunde.

I utlåtande (nr 53) hemställde utskottet, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen (riksdagens skrivelse nr 372).

Omräkningen av kalkylen.

Den våren 1949 upprättade prognosen över jordbrukets inkomster och kostnader har numera omräknats av LK-delegationen. I detta delegationens arbete ha deltagit livsmedelskommissionens ordförande, hovrättsrådet O. Söderström, organisationschefen i Kooperativa förbundet, fil. lic. M. Bonow, byråchefen i statens priskontrollnämnd E. Carbell, direktören i Sveriges lantbruksförbund A. H. Stensgård samt överdirektören i lantbruksstyrelsen G. R. Ytterborn. Den omräknade kalkylen har på sedvanligt sätt granskats inom livsmedelskommissionen och dess råd. Med skrivelse den 30 augusti 1949 har kommissionen därefter redovisat resultatet av denna omräkning och granskning. Samtidigt har kommissionen framhållit att den, i avvaktan på de direktiv rörande grunderna för prissättningen på bland annat mjölk och mejeriprodukter under regleringsåret 1949/50, vilka förutskickats i Kungl. Maj:ts förut omförmälda beslut den 22 april 1949, icke i skrivelsen framlade några förslag rörande prissättningen på jordbruksprodukter under sagda regleringsår.

Livsmedelskommissionen har sammanfattat resultatet av augustikalkylen rörande jordbrukets inkomster och kostnader i följande tablå.

	1938/39	1948/49	1949/50
Inkomster, milj. kr	1 362·7	2 857·3	2 904·2
Kostnadsindex: Alt. A ¹	100·00	213·03	215·16
Alt. B	100·00	213·16	215·29
Alt. C	100·00	208·39	210·10
Basinkomst framskriven medelst kostnadsindex, milj. kr Alt. A..	1 362·7	2 903·0	2 932·0
Alt. B..	1 362·7	2 904·7	2 933·8
Alt. C..	1 362·7	2 839·7	2 863·0
Kalkylmässigt inkomstöverskott (+) eller -underskott (-) milj. kr Alt. A..	—	— 45·7	— 27·8
Alt. B..	—	— 47·4	— 29·6
Alt. C..	—	+ 17·6	+ 41·2

I samband härmed har kommissionen framhållit, att någon särskild beräkning av stimulansinkomster för oljeväxter icke företagits utan att hela inkomstsumman för oljeväxtodlingen upptagits i den föreliggande kalkylen. Likaså hade producent- och kontantbidragen för mjölk upptagits i kalkylen utan någon reduktion. Livsmedelskommissionen hade ansett sig icke böra taga ställning till frågan, hur nämnda inkomster skulle tagas i beaktande, därest kalkylen lades till grund för prissättningen på jordbrukets produkter.

En närmare redogörelse för omräkningen av vårkalkylen har intagits å s. 5—11 i propositionen, till vilken här torde få hänvisas.

¹ I enlighet med de i fråga om vårkalkylen framlagda alternativen innebär alt. A, att jordbrukets räntekostnader beräknats på grundval av utjämnade taxeringsvärden å fastighetskapi-talet, och alt. B motsvarande beräkning utan dylik utjämning. I alt. C ha räntekostnaderna upptagits enligt tidigare använd metod.

Sedan några mindre justeringar vidtagits, godtog livsmedelskommissionens råd den omräknade kalkylen, bortsett från arbetskostnadsposten. Beträffande denna post anförde nämligen flertalet jordbrukarrepresentanter i rådet att man icke borde införa de justerade arbetskostnadsberäkningarna i den nu föreliggande kalkylen utan att arbetskostnadsposten i denna borde upptagas till samma belopp som i vårkalkylen. Härjämte anmärkte samma jordbrukarrepresentanter, att man vid upprättandet av förkalkylen beträffande jordbrukets inkomster och kostnader under regleringsåret 1950/51 borde verkställa löneberäkningarna med hänsynstagande uteslutande till kontantlönerna. Vidare må anmärkas, att en rådsledamot ifrågasatte, huruvida icke posten rörande kostnader för driv- och smörjmedel borde sänkas mer än delegationen föreslagit.

Med anledning av vad som vid rådets granskning av kalkylen anförts beträffande arbetskostnadsposten har livsmedelskommissionen i sin skrivelse erinrat om att kommissionen innevarande år icke haft att avgiva förslag till utjämning av kalkylen genom prissättningen samt om att förhandlingar om jordbrukspriserna påginge vid tiden för avlåtandet av skrivelsen. Med hänsyn till dessa förhållanden hade kommissionen icke ansett sig böra taga ställning till frågan, vilken hänsyn som borde tagas till omräkningen av arbetskostnadsposten när kalkylen skulle användas som underlag för prissättningen. Beträffande den av jordbrukarerepresentanterna ifrågasatta övergången till uteslutande kontantlöner ansåge kommissionen, att med denna fråga borde anstå till dess ett nytt i tiden mera näraliggande basår kunde väljas för jordbrukskalkylen. Då kontantlönerna under det nu använda basåret 1938/39 utgjorde en betydligt mindre vanlig löneform än för närvarande, skulle nämligen en övergång från och med visst år till kontantlöner medföra att den kalkylmässiga löneutvecklingen efter förkrigstiden bleve missvisande.

Med anledning av vad som anförts angående jordbrukets kostnader för driv- och smörjmedel har kommissionen slutligen uppgivit, att vederbörande rådsledamot efter rådssammanträdet den 25 augusti 1949 i en skrivelse till kommissionen närmare redogjort för sina synpunkter på frågan. Skrivelsen hade vidarebefordrats till LK-delegationen, som torde komma att beakta densamma, då nya beräkningar angående driv- och smörjmedelskostnaderna skulle framläggas till vårkalkylen 1950.

Överläggningarna mellan representanter för regeringen och delegerade för jordbrukets riksorganisationer.

Vid preliminära överläggningar i juli 1949 mellan å ena sidan representanter för regeringen samt å andra sidan delegerade från styrelserna för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk godtogo jordbruksrepresentanterna en sänkning av priserna å oljeväxtfrö under förutsättning, att jordbruket redan för innevarande regleringsår tillgodofördes

viss kompensation för den inkomstminskning, som sänkningen komme att medföra. Regeringsrepresentanterna funno det med hänsyn bland annat till den ännu vid behandlingen av vårkalkylen oförutsedda omfattning, som oljeväxtodlingen fått, skäligt att sådan kompensation skulle lämnas, och enighet nåddes jämväl om att densamma borde uppgå till i runt tal 20 miljoner kronor.

De fortsatta överläggningarna mellan regeringens och jordbrukets representanter ledde i början av september till enighet om att vårkalkylen borde läggas till grund för prissättningen. Med denna utgångspunkt men med beaktande jämväl av resultatet av augustiomräkningen framför allt i fråga om arbetskostnaderna enades parterna om att jordbruket borde tillföras en prisförbättring, motsvarande ett belopp av 40 miljoner kronor. Härtill skulle komma dels det belopp av 20 miljoner kronor, varom överenskommelse träffats i samband med fastställandet av priserna på oljeväxtfrö av 1950 års skörd, och dels 6 miljoner kronor såsom särskilt stöd åt mjölkproduktionen i vissa delar av norra Sverige, där jordbruket drabbats av skörde-nedsättning på grund av torka och frost.

Vid gemensamma överläggningar den 8 september 1949 mellan regeringen samt delegationer från jordbrukets förenämnda riksorganisationer ävensom från Landsorganisationen i Sverige och Tjänstemännens centralorganisation enades delegationerna om att rekommendera sina huvudmän ett fortsättande av den ekonomiska stabiliseringspolitiken under år 1950 enligt samma grunder som under innevarande år. Man enades vidare bland annat om att i stabiliseringen inrymma den nyss berörda överenskommelsen mellan regeringen samt de delegerade för jordbrukets riksorganisationer. I samband härmed uttalades från regeringens sida att avsikten vore, att sistnämnda överenskommelse icke skulle medföra höjda konsumentpriser.

Den vid överläggningarna träffade preliminära överenskommelsen angående jordbrukspriserna under regleringsåret 1949/50 har sedermera godkänts av Riksförbundet landsbygdens folk vid extra förbundsstämma den 14 september 1949 samt av Sveriges lantbruksförbunds fullmäktigeförsamling vid sammanträde den 15 september 1949, under villkor att även övriga grupper i samhället komme att godtaga den i överenskommelsen förutsatta pris- och lönestabiliseringen.

Departementschefen.

»Då frågan om den definitiva prissättningen på jordbrukets produkter för regleringsåret 1949/50 nu upptages, sker detta under förhållanden, vilka i åtskilliga avseenden avvika från dem, som förelågo, då frågan behandlades av riksdagen våren 1949. Främst måste givetvis i detta sammanhang beaktas dels den enighet, som nåtts mellan regeringen och jordbrukets riksorganisationer ävensom representanter för andra organisationer inom

näringslivet om ett fortsättande av den ekonomiska stabiliseringspolitiken samt om ett inrymmande i denna stabiliseringspolitik av en viss pristäbättring för jordbruket, dels de inverkningar på möjligheterna att fullfölja denna politik, som den nyligen genomförda devalveringen av den svenska kronan och ett flertal andra länders valutor kan komma att utöva. Innan jag behandlar prisavvägningsfrågan torde jag emellertid först få uppehålla mig något vid det nuvarande försörjningsläget och utsikterna beträffande detta.

I propositionen nr 212 anförde jag om försörjningsläget i fråga om livsmedel under regleringsåret 1949/50 sammanfattningsvis att man, förutsatt att skörden bleve normal och att importmöjligheter stode till buds i ungefärligen samma omfattning som under regleringsåret 1948/49, borde kunna räkna med att de dittills genomförda lättnaderna skulle kunna bibehållas samt att det ej vore uteslutet, att ytterligare lättnader skulle kunna genomföras. Tiden efter det detta uttalande gjordes har, såvitt livsmedelsförsörjningen angår, främst karakteriserats av en snabb avveckling av de kvarvarande regleringarna. Sålunda ha såväl matfetttsransoneringen som ransoneringsarna av köttvaror och socker upphävts. Av konsumtionsregleringarna på livsmedelsområdet återstår därefter endast kafferansoneringen. Vidare ha begränsningarna i fråga om ostens och gräddens fetthalt slopats. Slutligen ha praktiskt taget samtliga regleringar i fråga om försörjningen med fodermedel och konstgödselmedel upphävts.

Skördeutfallet innevarande år måste på det hela taget betraktas som tillfredsställande. Såvitt nu kan bedömas synes det ej heller finnas anledning befara, att importen av livsmedel och jordbruksförnödenheter av valutamässiga eller andra skäl skall behöva begränsas i sådan mån, att de nu upphävda ransoneringsarna måste återinföras eller att svårighet skall uppstå att täcka jordbrukets behov av fodermedel och konstgödselmedel.

Då frågan om prissättningen på jordbrukets produkter för regleringsåret 1949/50 behandlades våren 1949, var situationen den, att man från jordbrukarhåll krävde att jordbruket skulle tillföras en betydande summa utöver det belopp å omkring 47 miljoner kronor, som behövdes för att täcka det inkomstunderskott en enligt dittillsvarande grunder upprättad prognos utvisade. Från jordbrukets sida hävdades, att de framställda kraven rymdes inom stabiliseringspolitikens ram och att ett uppfyllande av desamma icke innebure att jordbrukarna erhöle en inkomstförbättring utan endast att man undveke en faktisk inkomstminskning för det stora flertalet jordbrukare. Stora löntagargrupper gjorde åter gällande, att ett bifall helt eller i huvudsak till jordbrukets krav skulle innebära en inkomstförbättring för jordbruket, vilken icke överensstämde med stabiliseringspolitiken, och komme att medföra anspråk på motsvarande inkomstförbättring från löntagarnas sida.

I propositionen nr 212 underströk jag, att det syntes vara av utomordentlig vikt, att den under år 1949 förda stabiliseringspolitiken skulle fortsättas till dess en naturlig balans i det ekonomiska läget uppnåtts. Detta kunde emellertid icke tänkas bliva möjligt, med mindre samma återhållsamhet vi-

sades av alla berörda samhällsgrupper. Utsikterna att vinna anslutning till en dylik politik från löntagarnas sida måste vidare i väsentlig mån bliva beroende av om levnadskostnaderna kunde hållas nere så att en sänkning av reallönen kunde undvikas. Med hänsyn till nu berörda förhållanden fann jag det nödvändigt, att jordbrukets anspråk på prisförbättringar skulle prövas först vid en tidpunkt, då man bättre än vad som var möjligt vid tiden för framläggandet av propositionen kunde samordna dem med den ekonomiska stabiliseringspolitiken i dess helhet och överblicka deras inverkan på denna politik. I anslutning härtill uttalade jag vidare bland annat att det, med vidhållande av det principiellt önskvärda i systemet med vårprissättning, i det föreliggande extraordinära läget syntes befogat, att man skulle göra ett tillfälligt avsteg från detta system.

De överläggningar om jordbrukets prisfrågor samt om den ekonomiska stabiliseringspolitiken i dess helhet, som förutsattes komma att hållas hösten 1949, ha numera ägt rum och givit till resultat att det synes bliva möjligt att nå enighet såväl om ett fortsättande av denna politik som ock om den utsträckning, i vilken jordbruket inom ramen för densamma bör tillföras prisförbättringar för regleringsåret 1949/50. Detta måste enligt min mening hälsas med stor tillfredsställelse.

Beträffande det närmare innehållet av den med jordbruket träffade uppgörelsen torde jag få hänvisa till den förut lämnade redogörelsen. Här må endast framhållas, att någon meningsskiljaktighet icke rått mellan regeringens och jordbrukets representanter angående det i och för sig befogade i att den i våras upprättade kalkylen skulle läggas till grund för prisavvägningen. Å andra sidan har det bland annat med hänsyn till frågans samband med stabiliseringspolitiken i dess helhet icke ansetts möjligt att helt bortse från senare inhämtade uppgifter av betydelse för beräkningen av jordbrukets inkomster och utgifter. Summan av de prisförbättringar för jordbruket, som förordats från regeringens sida, får därför ej betraktas såsom erhållen enbart genom en kalkylmässig beräkning utan utgör snarare ett uttryck för vad det, med utgångspunkt från principen om vårprissättning, ansetts möjligt att tillgodoföra jordbruket inom stabiliseringens ram.

Effekten av den devalvering av den svenska valutan, som måst företagas kort tid efter det förenämnda överläggningar höllos, måste givetvis beaktas även då det gäller att taga ställning till jordbrukets prisfrågor. Såsom framgår av den proposition angående bemyndigande att till clearingkassa för kaffe överföra tull, tilläggstull och skatt å kaffe m. m., vilken Kungl. Maj:t förut denna dag på hemställen av chefen för finansdepartementet beslutat förelägga riksdagen, äro dock de prisstegringar å importvaror, som devalveringen kan komma att medföra, såvitt nu kan bedömas icke av större omfattning än att det bör vara möjligt att effektivt neutralisera dem med anlåtande av subventionering. Med hänsyn härtill och till att livsmedelskonsumtionen här i landet endast till en ringa del täckes genom direkt import av livsmedel synes devalveringen sålunda ej behöva befaras få någon inverkan på konsumentprisnivån. För importen av fodermedel och andra

förnödenheter för jordbrukets behov torde man däremot böra räkna med en viss fördyring. Även här bör det dock vara möjligt att genom åtgärder från det allmännas sida hindra, att någon egentlig kostnadsökning skall inträda.

Livsmedelskommissionen har i skrivelse den 2 september 1949 redovisat vissa preliminära beräkningar rörande medelsbehovet för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under innevarande och nästa regleringsår. Enligt dessa beräkningar — vilka alltså verkställdes före såväl devalveringen som slutförandet av överläggningarna mellan regeringen och jordbrukets representanter — skulle någon reservation å hittills beviljade anslag till prisreglerande åtgärder icke med säkerhet vara att påräkna vid utgången av regleringsåret 1949/50. Kommissionen har vid framläggandet av beräkningarna utgått från hittills gällande grunder för mjölkpristilläggen. Vid överläggningarna angående fortsättandet av den ekonomiska stabiliseringspolitiken uttalades emellertid, såsom förut nämnts, från regeringens sida, att den avsedda prisförbättringen för jordbruket borde genomföras på ett sådant sätt, att den icke ledde till höjda konsumentpriser. De medel, som hittills ställts till förfogande för prisreglerande åtgärder, kunna under sådana förhållanden icke beräknas förslå för ändamålet utan en ytterligare medelsanvisning erfordras.

För närvarande pågå, bland annat inom Svenska mejeriernas riksförening, vissa förberedande utredningar och överväganden rörande det sätt, på vilket jordbruket bör tillföras den avsedda prisförbättringen. Dessa torde komma att taga ytterligare någon tid. Det kan därför ej redan nu med bestämdhet förutses, när livsmedelskommissionen kan slutföra det uppdrag, som lämnats kommissionen genom Kungl. Maj:ts förut omförmälda beslut den 9 september 1949. Det är emellertid angeläget, att ståndpunkttagandet i jordbrukets prisfrågor snarast möjligt skall underställas riksdagen. Det synes ej heller för detta ändamål erforderligt att avvakta framläggandet av livsmedelskommissionens förslag beträffande detaljutformningen av de prisreglerande åtgärderna, utan riksdagens godkännande av detta ståndpunkttagande torde redan nu böra inhämtas. Sedan sådant godkännande erhållits, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare beslut om det sätt, på vilket den avsedda prisförbättringen bör genomföras.

Så länge beslut ej fattats rörande sättet för prisförbättringen kan självfallet ej heller någon exakt beräkning göras angående det ytterligare medelsbehovet för prisreglerande åtgärder. Det kan emellertid redan från början förutses, att i vart fall den ojämförligt största delen av förbättringen kommer att tillföras jordbruket i form av statliga pristillägg på mjölk. I detta sammanhang är vidare att märka att det, såsom förut antytts, i viss utsträckning torde bli nödvändigt att tillgripa prisutjämningsåtgärder för att motverka den fördyring av importen av vissa jordbruksprodukter och jordbruksförfnödenheter, som devalveringen kan medföra. Detta innebär i och för sig endast ett fortsättande av den verksamhet, som sedan åtskillig tid bedrivits dels genom livsmedelskommissionens clearingkassor, främst

clearingkassorna för konstgödsel m. m., fettvaror och kolonialvaror, dels, såvitt angår spannmål och fodermedel, genom Svenska spannmålsaktiebolaget.

Den erforderliga prisutjämningsverksamheten beträffande jordbruksförnödenheter torde även i fortsättningen böra bedrivas på samma sätt som hittills. Devalveringen kommer emellertid att öka medelsbehovet för densamma. Beträffande det sätt, på vilket detta medelsbehov bör tillgodoses, må framhållas att den genom clearingkassan för konstgödsel m. m. bedrivna verksamheten är fullt likartad med den verksamhet, som bedrivs med anlåtande av anslagen till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Det synes därför rimligt, att nämnda anslag även skola i mån av tillgång få tagas i anspråk för täckande av förluster å ifrågavarande clearingverksamhet. Jag torde här få erinra om att 1947 års riksdag, efter hemställan av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, medgav att, därest tillskott till clearingkassan för konstgödselmedel skulle finnas erforderligt under regleringsåret 1947/48, medel för ändamålet skulle få disponeras ur den post å 5 miljoner kronor för diverse kostnader, som ingick i det av riksdagen för sagda regleringsår beviljade anslaget till prisreglerande åtgärder. Med hänsyn till osäkerheten rörande storleken av den belastning, som nu nämnda kassa kan komma att få vidkännas, och då den post å 5 miljoner kronor för diverse kostnader, som innefattas i det våren 1949 beviljade anslaget till prisreglerande åtgärder, torde komma att helt åtgå för de ändamål, för vilka den i första hand beräknats, synes det lämpligt, att ett medgivande att av anslaget för prisregleringsändamål disponera medel för tillskott till clearingkassan för konstgödsel m. m. denna gång ej skall begränsas till viss post.

Därest vad jag nu anfört angående möjligheten att lämna tillskott till clearingkassan för konstgödsel m. m. godkännes, torde det sammanlagda ytterligare medelsbehovet för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för innevarande regleringsår kunna skattas till lägst den summa, som enligt den träffade överenskommelsen bör tillföras jordbruket i prisförbättring, eller 66 miljoner kronor. Ett ytterligare anslag å detta belopp torde därför nu böra äskas.

Man måste vidare räkna med att tillskott kunna visa sig behövliga även för livsmedelskommissionens övriga nu befintliga clearingkassor, därest strävandena att undvika höjning av konsumentprisnivån skola fullföljas. Särskilt bör här uppmärksammas det medelsbehov, som kan uppstå till följd av import av köttvaror och socker från icke devalverande länder. Frågan om anvisande av medel till dessa kassor kommer senare denna dag att anmälas av t. f. chefen för folkhushållningsdepartementet. I den förut omnämnda propositionen angående bemyndigande att till clearingkassa för kaffe överföra tull, tilläggsstull och skatt å kaffe m. m. har vidare jämväl behandlats frågan om överförande av margarinaccismedel till clearingkassan för fettråvaror.

Vad till slut angår Svenska spannmålsaktiebolaget torde de medel, som redan anvisats för täckande av kostnaderna för bolagets verksamhet, i vart

fall tills vidare vara tillräckliga för att bestrida även den utgiftsökning, som kan föranledas av devalveringen. Någon ytterligare medelsanvisning till bolaget torde därför ej för närvarande vara erforderlig.»

Utskottet.

Vid behandlingen våren 1949 av propositionen nr 212 angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område biföll riksdagen på utskottets hemställan Kungl. Maj:ts förslag, att den definitiva prissättningen å mjölk och mejeriprodukter samt därmed även den slutliga prisavvägningen i fråga om jordbruksproduktionen i dess helhet för regleringsåret 1949/50 skulle uppskjutas till en tidpunkt då skörderesultatet kunde överblickas.

Sedan jordbrukskalkylen härefter omräknats i augusti 1949, i främsta rummet på grundval av de preliminära resultaten från arealinventeringen i början av juni samma år samt de beräkningar av årets skördeutfall, som livsmedelskommissionens statistiska byrå företagit på grundval av statistiska centralbyråns sammanställning av årsväxt- och skörderapporterna per den 15 juli 1949, träffades emellertid mellan representanter för regeringen och för jordbruket överenskommelse om att värkalkylen skulle läggas till grund för prissättningen; dock skulle jämväl beaktas resultatet av augustiomräkningen, framför allt i fråga om arbetskostnaderna. Tillika enades man om att jordbruket borde tillföras en prisförbättring, motsvarande ett belopp av 40 miljoner kronor. Till denna summa skulle komma dels 20 miljoner kronor, som enligt tidigare uppgörelse mellan samma representanter skulle utgöra skälig kompensation för den betydande sänkning av priserna på oljeväxtfrö av 1950 års skörd, vilken Kungl. Maj:t vidtagit genom beslut den 4 augusti 1949, dels ock 6 miljoner kronor såsom särskilt stöd åt mjölkproduktionen i vissa delar av norra Sverige, där jordbruket drabbats av skördeminskning på grund av torra och frost.

Vid ytterligare överläggningar mellan regeringen och representanter för olika organisationer inom näringslivet nåddes vidare enighet om att den ekonomiska stabiliseringspolitiken skulle under år 1950 fortsättas efter samma grunder som under innevarande år samt att i stabiliseringen skulle inrymmas ifrågakarande prisförbättring för jordbruket. Denna borde emellertid genomföras på sådant sätt, att konsumentpriserna ej behövde höjas.

Utskottet anser, att de sålunda träffade uppgörelserna böra godtagas av riksdagen. Spörsmålet om på vilket sätt den avsedda prisförbättringen lämpligen bör tillföras jordbruket är emellertid såsom framhållits i propositionen ännu föremål för utredningar och överväganden, varför det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare beslut därom. I samband härmed vill utskottet dock understryka uttalandet i propositionen, att i vart fall den ojämförligt största delen av förbättringen bör komma att utgå i form av statliga pristillägg på mjölk.

Sedan uppgörelserna träffats, har emellertid situationen delvis förändrats, i det att såväl den svenska kronan som ett flertal andra länders valu-

tor devalverats. Såsom framhållits i propositionen torde de prisstegringar å importvaror, som äro att vänta till följd av kronans nedskrivning, genom anlåtande av subventionering icke komma att inverka på konsumentprinsnivån. Däremot bör man enligt departementschefens uttalande räkna med en viss fördyring i fråga om importen av fodermedel och andra förnödenheter för jordbrukets behov. Samtidigt har departementschefen dock framhållit, att det även här borde vara möjligt att genom åtgärder från det allmännas sida hindra, att någon egentlig kostnadsökning inträdde. Sådana prisutjämningsåtgärder, som skulle behöva tillgripas, innebure i och för sig endast ett fortsättande av den verksamhet, som sedan åtskillig tid bedrivits genom livsmedelskommissionens clearingkassor och genom Svenska spannmålsaktiebolaget.

I propositionen har icke närmare angivits vilka förnödenheter utöver fodermedel som kunde tänkas bliva föremål för prisutjämningsåtgärder. Vid remissdebatten den 26 oktober 1949 framhöll emellertid departementschefen, att han vid diskussioner, som han haft regeringens uppdrag att föra med jordbrukets representanter, förklarar att enligt regeringens uppfattning den prisstegring på konstgödsel och kraftfoder, som vore en följd av devalveringen, skulle kompenseras omgående. Däremot hade han icke kunnat giva några löften om en omedelbar subvention i fråga om maskindelar, olja och bensin. Enligt hans åsikt borde denna kompensationsfråga inflyta i nästa års diskussion rörande jordbrukskalkylen. I dagens läge funnes det icke praktisk möjlighet att subventionera de reservdelar till olika slags amerikanska traktorer, som strövis komme in i landet.

Under hänvisning till vad departementschefen sålunda anfört har i motionerna I: 343 och II: 439 hemställts, att riksdagen måtte giva Kungl. Maj:t bemyndigande att gottgöra jordbruket de av devalveringen orsakade prisstegringarna jämväl på andra förnödenheter än konstgödsel och kraftfoder.

Som nämnt träffades uppgörelserna mellan regeringen samt representanter för jordbrukets organisationer ävensom representanter för andra organisationer inom näringslivet redan innan devalveringen ägde rum. Man synes därför böra sträva efter att så avväga de prisutjämnande åtgärderna, att de berörda parternas inbördes förhållande blir i möjligaste mån oberört av devalveringen. Då denna obestriddigen medfört avsevärda prisstegringar å vissa jordbrukets förnödenheter, torde skäligen kompensation härför böra komma jordbruket till del. Härvid synes i första hand gottgörelse böra utgå för de ökade kostnaderna för konstgödsel och kraftfoder, de båda största utgiftsposterna i detta sammanhang. Vad övriga förnödenheter angår torde man icke kunna bortse från att såsom departementschefen framhållit avsevärda praktiska svårigheter möta att anordna en subventionering av maskiner och maskindelar. Vidare bör i fråga om olja och bensin beaktas, att dessa förnödenheter äga stor betydelse även för andra näringsgrenar än jordbruket, varför det kan ifrågasättas huruvida icke spörsmålet i denna del lämpligen bör upptagas i ett större sammanhang. Med hänsyn till det labila internationella prisläget och svårigheten att nu förutse huru förhållandena

komma att gestalta sig i framtiden vill utskottet dock tillstyrka, att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande att gottgöra jordbruket av devalveringen orsakade kostnadsstegringar å såväl konstgödsel och kraftfoder som övriga förnödenheter, i den mån detta är praktiskt möjligt och står i överensstämmelse med stabiliseringspolitikens grunder.

Vad i övrigt föreslagits i propositionen biträdes av utskottet.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna I: 343 och II: 439,

1) godkänna de riktlinjer för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under regleringsåret 1949/50, som utskottet angivit i det föregående,

2) å tilläggsstat I för budgetåret 1949/50 under nionde huvudtiteln till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* anvisa ett reservationsanslag av 66 000 000 kronor.

Stockholm den 22 november 1949.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Alfred Andersson, Hjalmar Nilsson*, Svedberg*, Jon Jonsson, Henry Johansson* och Hugo Osvald; samt

från a n d r a kammaren: herrar Andersson i Löbbo*, Svensson i Ljungskile, Andersson i Tungelsta, Norup, Ericsson i Sörsjön, Johnsson i Kastanjegården, Hæggbloom och Gustafson i Dädesjö.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Svensson* i Ljungskile.